

Profesor Andrzej Nespiak 1921-1981

TOMASZ MAJEWSKI

Instytut Botaniki PAN

Majewski T.: (Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, 00-478 Warszawa, Al. Ujazdowskie 4, Poland). *Professor Andrzej Nespiak (1921-1981)*. Acta Mycol. 19(2): 165-181, 1983.

The biography of a professor of the Laboratory of Pharmaceutical Botany of the Medical Academy in Wrocław, who was formerly an investigator of the Agricultural Academy in Wrocław. He worked on mycorrhiza, the participation of Macromycetes in forest communities and the use of fungi for synthesis of some organic compounds, he was also the author of the Polish flora of the genus *Cortinarius* (1975, 1981) and *Inocybe* (manuscript).

Przedwczesna śmierć profesora Akademii Medycznej we Wrocławiu, Andrzeja Nespiaka, stała się dużą stratą dla nauki polskiej. W jego pogrzebie wzięli udział przedstawiciele wielu krajowych ośrodków naukowych, związani z nim przyjaźnią i wspólnymi zainteresowaniami. Wszyscy odczuwają brak jego życzliwej, mądrej rady i pomocy; dotyczy to jednak szczególnie wrocławskich współpracowników i kolegów Profesora, gdyż rozwój wszechstronnych badań nad grzybami, który ma tu miejsce w ostatnich latach, był w dużej mierze jego zasługą.

Andrzej Władysław Nespiak urodził się 23 listopada 1921 r. we Lwowie. Ojcem jego był Bazyl Nespiak, leśniczy w dobrach hr. Gołuchowskiego, matką zaś – Irma z Ostrowskich (jej stryjeczny brat, Tadeusz Ostrowski, był znanym lwowskim chirurgiem i profesorem Uniwersytetu Lwowskiego). Początkowo mieszkał wraz z rodzicami w leśnictwie Horysznia pod Janowem koło Lwowa, i w domu uczył się w zakresie szkoły powszechnej. Po śmierci ojca (1934 r.) przeniósł się z matką do Lwowa. Uczęszczał tam do Liceum Przyrodniczego przy VIII Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Kazimierza Wielkiego; świadectwo dojrzałości otrzymał w maju 1939 r. Przyrodę uczył go Fortunat Stroński (paleontolog, 1888-1948); jego doskonale prowadzone lekcje rozbudziły w młodym Andrzeju zainteresowania tą dziedziną wiedzy.

Wybuch wojny uniemożliwił na razie Andrzejowi Nespiakowi dalsze kształcenie. Jesienią 1939 r. starał się wprawdzie o zapisanie na listę słuchaczy Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu we Lwowie (przemianowanego przez władze radzieckie na Uniwersytet im. Iwana Franko), lecz nie został przyjęty; zresztą musiał już wtedy

pracować zarobkowo. Od końca 1939 r. do jesieni 1940 r. był robotnikiem dziennym na Plantacjach Miejskich we Lwowie, skąd zwolnił się z powodu złego stanu zdrowia. Po wkroczeniu wojsk niemieckich ukończył rok szkoły technicznej, a jednocześnie rozpoczął pracę w Instytucie Badania Tyfusu Płamistego.

Instytut ten, utworzony i kierowany przez prof. Rudolfa Weigla, był na terenie Lwowa placówką wyjątkową. Prowadzono tam doniosłe z punktu widzenia lekarskiego badania naukowe nad tyfusem (durem) płamistym i szczepionką uodporniającą przeciwko tej chorobie. Drugim celem działalności prof. Weigla w kierowanym przez niego Instytucie było zapewnienie pracy, a tym samym możliwości przeżycia w ciężkim okresie okupacji, jak największej liczbie Polaków, szczególnie spośród inteligencji. Andrzej Nespiak pracował tam od listopada 1941 r., początkowo jako praktykant, przechodząc odpowiednie przeszkolenie pod kierunkiem dra Henryka Mosinga, jednego z pierwszych współpracowników prof. Weigla. Od początku sierpnia 1942 r. pełnił funkcję tzw. strzykacza (wstrzykiwał wszom *per rectum* krew zawierającą zarazki tyfusu), później był kontrolerem. Wiosną 1944 r. wraz z całym Instytutem został ewakuowany do Częstochowy, gdzie po wyzwoleniu kontynuował przez pewien czas dotychczasową pracę.

Po zakończeniu wojny instytut kierowany przez prof. Weigla włączono jako filię do Państwowego Zakładu Higieny. Andrzej Nespiak pracował tu na stanowisku zastępcy kierownika oddziału zakaźnego do czasu przeniesienia tej instytucji do Krakowa. We wrześniu 1946 r. rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Do chwili swego wyjazdu z Krakowa pracował dalej zarobkowo pod bezpośrednim kierunkiem prof. Weigla. Od października 1948 r. Andrzej Nespiak studiował botanikę na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, będąc jednocześnie (a więc od trzeciego roku studiów) zastępcą asystenta przy Katedrze Paleobotaniki kierowanej wówczas przez dra Mikołaja Kostyniuka, z którym zetknął się jeszcze we Lwowie w instytucie prof. Weigla. Studia ukończył w lipcu 1950 r., uzyskując stopień magistra filozofii w zakresie botaniki. Jego praca magisterska, którą wykonał pod kierunkiem M. Kostyniuka, dotyczyła szczątków drewna z wykopalisk wczesnohistorycznych pod Gdańskiem i Łęczycą.

Kontakt z przybyłym wówczas do Wrocławia drem Tadeuszem Dominikiem spowodował zmianę jego zainteresowań. Od 1 września 1950 r. Andrzej Nespiak przeniósł się do Katedry Fitopatologii i Ochrony Roślin Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, którą kierował T. Dominik (rok później katedrę tę włączono do nowo powstałej Wyższej Szkoły Rolniczej). Pod jego kierunkiem, jako starszy asystent, specjalizował się w mikologii, prowadził ćwiczenia z tego przedmiotu i przygotowywał się do doktoratu. Obrona jego rozprawy doktorskiej „Badania mykotrofizmu roślinności alpejskiej ponad granicą kosodrzewiny w granitowych Tatrach” odbyła się 1 lipca 1952 r., w tym też dniu Rada Wydziału Rolnego Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu nadała mu tytuł doktora nauk rolnych.

Andrzej Nespiak na własną prośbę zwolnił się z zajmowanego stanowiska, gdy otworzyła się przed nim możliwość pracy w Warszawie. Prof. Józef Kochman zatrudnił go w kierowanej przez siebie Katedrze Fitopatologii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Dr Nespiak rozpoczął tam pracę na stanowisku adiunkta od 1 października 1953 r., lecz stabilizację w Warszawie uniemożliwił mu brak mieszkania. Gdy tylko stało się to możliwe, powrócił do Wrocławia, obejmując od 1 września 1955 r. stanowisko adiunkta w Zakładzie Fitopatologii WSR, kierowanym przez doc. Wandę Truszkowską.

Ryc. 1. Andrzej Nespiak jako doktor (as a young doctor)

W ciągu kilku następujących lat dr A. Nespiak intensywnie pracował nad rozprawą habilitacyjną, prowadząc jednocześnie normalne zajęcia dydaktyczne w swojej uczelni, a także w Olsztynie, gdzie od lutego 1960 r. miał zlecone wykłady i ćwiczenia w tamtejszej Wyższej Szkole Rolniczej.

Stopień naukowy docenta otrzymał Andrzej Nespiak uchwałą Rady Wydziału Rolniczego WSR we Wrocławiu z 29 czerwca 1960 r. na podstawie rozprawy habilitacyjnej „Studia nad udziałem grzybów kapeluszowych w zespołach leśnych na terenie Białowieskiego Parku Narodowego” (uchwała zatwierdzona przez Ministra Szkolnictwa Wyższego w dn. 3.II.1961). W listopadzie 1961 r. Rada Wydziału Rolniczego tej uczelni powołała go na stanowisko kierownika Zakładu Mikologii przy Katedrze Botaniki; na stanowisko docenta etatowego na Wydziale Rolniczym

powołany został przez Ministra Szkolnictwa Wyższego z dniem 1 stycznia 1962 r. Po reorganizacji uczelni zakład, którym kierował, wszedł w skład Instytutu Biologii Roślin i Biofizyki WSR.

Z dniem 1 września 1971 r. Andrzej Nespiak przeniósł się do resortu zdrowia; został kierownikiem Zakładu Botaniki Farmaceutycznej (później: Zakładu Botaniki) Instytutu Biologiczno-Farmaceutycznego na Wydziale Farmacji Akademii Medycznej we Wrocławiu. Po reorganizacji Akademii Medycznej (marzec 1979) zakład ten zmienił nazwę na Zakład Biologii i Botaniki Farmaceutycznej, wchodząc w skład Instytutu Bioanalizy i Badania Środowiska. Rada Państwa uchwałą z 16 października 1975 r. nadała Andrzejowi Nespiakowi tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego, a na stanowisko profesora w uczelni został powołany przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dniem 1 grudnia 1975 r.

Andrzej Nespiak pełnił wiele różnych funkcji zarówno w uczelniach, w których pracował, jak i poza nimi. Opiekował się kilkoma przewodami doktorskimi (Stanisław Sadowski, Jerzy Zabawski, Apoloniusz Rymkiewicz, Alicja Noculak), recenzował liczne prace doktorskie i habilitacyjne, prowadził wykłady w ramach kursów Towarzystwa Wiedzy Powszechnej i Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Rolnictwa NOT. Był członkiem zwyczajnym Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Towarzystwa Fitosocjologicznego, Deutsche Gesellschaft für Pilzkunde, Deutsche Vereinigung für Vegetationskunde i Société Mycologique de France.

Szczególnie intensywnie pracował Andrzej Nespiak w Polskim Towarzystwie Botanicznym i w jego sekcjach: Mikologicznej i Fitosocjologicznej. Zorganizował Sympozjum Sekcji Mikologicznej PTB we Wrocławiu w listopadzie 1969 r. (poświęcone chemizmowi grzybów) oraz dwudniową sesję naukową tejże Sekcji w Polanicy Zdroju we wrześniu 1976 r. W 1973 r. pełnił funkcję sekretarza Oddziału Wrocławskiego PTB. Wielokrotnie wygłaszał referaty naukowe na zebraniach PTB we Wrocławiu, w Warszawie i Krakowie, na posiedzeniach Sekcji Mikologicznej i Sekcji Fitosocjologicznej PTB w Warszawie, na zjazdach PTB (Wrocław 1969, Poznań 1967) oraz na sympozjach Sekcji Mikologicznej (Wrocław 1969, Lublin 1974, Łódź – Smardzewice 1978). Doprowadził do powstania Oddziału Sekcji Mikologicznej przy Oddziale Wrocławskim PTB; na organizacyjnym zebraniu w dn. 18.IV.1980 został wybrany jej pierwszym przewodniczącym. Był też członkiem komitetu organizacyjnego IV Kongresu Europejskich Mikologów (Warszawa 1966) oraz przewodniczących Rady Redakcyjnej czasopisma „Acta Mycologica”.

Andrzej Nespiak wielokrotnie wyjeżdżał za granicę, kształcąc się w znanych ośrodkach naukowych i biorąc udział w zjazdach i kongresach. W końcu 1959 r. (X–XII) przebywał dwa miesiące jako stypendysta Ministerstwa Szkół Wyższych w Instytucie Ochrony Roślin w Budapeszcie, gdzie zetknął się ze znanym węgierskim mikologiem i mikrobiologiem, Józefem Bánhegyi. W maju 1962 r. wyjechał na tydzień do NRD. Przez 9 miesięcy (XII 1963–VIII 1964) pracował w Zurychu pod

kierunkiem Ernsta Gäumanna w Instytucie Botaniki Stosowanej tamtejszej Politechniki. Trzy miesiące (VII-X 1965) studiował w Pracowni Fitosocjologii Stosowanej w Todenmann (RFN) pod kierunkiem prof. Rainholda Tüxena. Dwukrotnie (1967 i 1974) był zapraszany do Austrii przez prof. Meinharda Mosera z Uniwersytetu w Innsbrucku, doskonałego specjalistę w zakresie grzybów kapeluszowych, szczególnie z rodzaju *Cortinarius*. Z międzynarodowych kongresów i sympozjów, w których uczestniczył A. Nespiak, wymienić należy: II Zjazd Europejskich Mikologów (Praga 1960), Dreiländertagung w Viechtwang-Scharnstein (Austria, 1973), VI Kongres Mikologów Europejskich (Avignon 1974), II Międzynarodowy Kongres Mikologiczny w Tampa na Florydzie (1977) i VII Europejski Kongres Mikologiczny w Budapeszcie (1978).

Za pracę naukową, dydaktyczną i społeczną Andrzej Nespiak został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1978) i srebrną odznaką Zasłużonego Działacza Ligi Obrony Kraju (1979). Za prace naukowe otrzymał w 1970 r. nagrodę zespołową I stopnia Rektora WSR, w 1976 r. nagrodę naukową Wydziału Nauk Biologicznych PAN, w 1978 r. nagrodę indywidualną III stopnia Rektora AM we Wrocławiu.

Andrzej Nespiak zawarł 18 czerwca 1953 r. związek małżeński z Danutą Stanisławą Janusz; miał dwoje dzieci, Tomasza i Martę. Zmarł 11 stycznia 1981 r. we Wrocławiu i został pochowany na cmentarzu św. Wawrzyńca przy ul. Bujwi-
da.

Scharakteryzowanie dorobku naukowego A. Nespiaka jest trudnym zadaniem. Główną przyczyną jest tu wielokierunkowość jego zainteresowań. Częściowo mogła być ona skutkiem zmiany miejsca zatrudnienia: praca w uczelni rolniczej wymagała podejmowania innych tematów badawczych niż późniejsza praca w Akademii Medycznej. Ale zainteresowania naukowe prof. Nespiaka wychodziły zawsze daleko poza ramy określone bieżącą problematyką naukową i dydaktyczną zakładu, w którym pracował, i wszystkie zostały utrwalone w postaci wartościowych publikacji naukowych.

W pierwszych ogłoszonych przez A. Nespiaka pracach widać wpływ jego ówczesnego profesora, T. Dominika, któremu student, a później młody asystent zawdzięczał skierowanie zainteresowań w kierunku mikologii i zaznajomienie z podstawami tej specjalności. T. Dominik zajmował się mikoryzą już od dłuższego czasu, i w okresie swojego pobytu we Wrocławiu starał się zainteresować tą dziedziną badań swoich uczniów. Andrzej Nespiak bezpośrednio po uzyskaniu dyplomu wziął udział w zespołowych badaniach mikoryzy roślinności wydm nadmorskich (wspomina o tym T. Dominik w pracy z 1952 r. omawiając zebrane wówczas materiały). Później, w latach 1953-54 wyszły drukiem cztery publikacje dotyczące mikotrofizmu roślinności tatrzańskiej, wykonane przez A. Nespiaka lub z dużym jego udziałem. Pierwszą, ukończoną najwcześniej, była jego rozprawa

doktorska; zawarł w niej obserwacje nad mikotrofizmem roślin występujących ponad górną granicą kosodrzewiny w Tatrach Wysokich. Druga, napisana wspólnie z T. Dominikiem, oparta była na materiałach zebranych w piętrze kosodrzewiny. W trzeciej i czwartej pracy, których współautorem jest także R. Pachlewski, zostały opracowane materiały pochodzące z regla górnego i skałek wapiennych Tatr.

Ryc. 2. Andrzej Nespiak w Tatrach (in Tatra Mountains)

Prace te (łącznie ze wspomnianym studium o roślinności wydumowej) były pierwszymi w zaplanowanym przez T. Dominika cyklu badań wyjaśniających udział grzybów mikoryzowych w zbiorowiskach roślinnych Polski. Wszystkie prace stanowią staranne opracowania mikotrofizmu roślinności, której nikt przedtem pod tym kątem nie badał, a która – ze względu na prostą strukturę (zbiorowiska pionierskie) – nadawała się specjalnie na zapoczątkowanie takich studiów. Prace te zostały później wydane w wersji angielskiej (1961, 1966).

Do zagadnienia mikoryzy nawiązał A. Nespiak nieco później, w okresie swego pobytu w Warszawie, oddając do druku artykuł, w którym podkreślał znaczenie współżycia korzeni drzew owocowych z właściwymi grzybami dla prawidłowego rozwoju drzew.

Pobyt w Warszawie miał duże znaczenie dla dalszego rozwoju naukowego młodego uczonego. W tym właśnie czasie krystalizowała się koncepcja zespołowego opracowania flory grzybów Polski. Ówczesny dyrektor Zakładu Botaniki PAN, prof. Władysław Szafer powierzył doc. Alinie Skirgiello z UW i prof. Józe-

fowi Kochmanowi z SGGW zadanie zorganizowania badań i redakcję całości odpowiedniej serii wydawniczej. Pracę trzeba było zacząć od podstaw. Z jednej strony należało zapewnić sobie współpracę wszystkich nielicznych wówczas polskich botaników, którzy zajmowali się grzybami i interesowali się systematyką i fizjografią tych roślin, a także ukierunkować i wykształcić w tym zakresie jak największą liczbę młodych pracowników naukowych. Z drugiej strony konieczne było rozpoczęcie na szeroką skalę badań fizjograficznych dla wszechstronnego poznania flory grzybów całego kraju – także rejonów zupełnie dotychczas nie badanych – oraz dla uzyskania odpowiednich porównawczych materiałów zielnikowych.

Nazwisko Andrzeja Nespiaka wymienione jest wśród uczestników pierwszego spotkania mikologów poświęconego organizacji badań nad florą grzybów Polski, które odbyło się w Zakładzie Systematyki i Geografii Roślin UW dnia 20 listopada 1954 r. (Kosmos 4: 627-628, 1955). Od tej chwili włączył się on aktywnie do pracy nad „Florą”, uczestnicząc w kolejnych zebraniach, w zespołowych wyprawach terenowych oraz samodzielnie prowadząc badania. Jeszcze we Wrocławiu stosunkowo dobrze poznał grzyby kapeluszowe; tą grupą zajmował się także później.

Prace typu fizjograficzno-systematycznego nad grzybami kapeluszowymi zajmują w dorobku A. Nespiaka szczególną pozycję. Zaliczyć do nich trzeba rozprawę habilitacyjną, wykonaną częściowo w czasie pobytu w Warszawie, częściowo już po powrocie do Wrocławia. Przynosi ona obszerny wykaz grzybów wyższych (425 gatunków) z Białowieskiego Parku Narodowego – terenu niezwykle bogatego przyrodniczo, a pod względem flory roślin zarodnikowych słabo wówczas poznanego. Następną pracą, już o charakterze czysto fizjograficznym, to spis *Hymenomycetes* zebranych w Beskidzie Niskim (1960). Przy zbieraniu tych materiałów szczególną uwagę zwracał autor na przedstawicieli obszernego, krytycznego rodzaju *Cortinarius*; materiał z tego rodzaju gromadził już wtedy planowo, z myślą o opracowaniu tej grupy do „Flory grzybów Polski”. W omówionej pracy opisał nową dla nauki formę *Cortinarius (Phlegmacium) porphyropus* Fr. f. *minor*.

Duży jest też udział A. Nespiaka w cyklu prac będących wynikiem wspólnych wyjazdów w Bieszczady w latach 1958, 1960 i 1962. Wyjazdy te, zorganizowane głównie dzięki energii doc. Aliny Skirgiełło, miały na celu poznanie flory grzybów na terenach dotychczas pod tym względem zupełnie nie zbadanych, a ważnych z punktu widzenia geografii roślin. W pierwszej z tych publikacji (1960) A. Nespiak opracował rodzaj *Cortinarius*, w dwóch dalszych (1963, 1967) brał udział w opracowaniu także innych taksonów, przy czym jedną w całości zredagował i przygotował do druku.

Cykl jego prac dotyczących grzybów wyższych Tatr obejmuje cztery pozycje. Dwie z nich (1960, 1962) to spisy znalezionych w latach 1959-61 gatunków, w tym wielu form rzadkich, nowych dla Polski i dla Tatr. Jako nowy gatunek opisał *Hygrocybe tatrensis* (niestety *ad interim*, a więc jest on nomenklatorycznie nieważny). Pewnego rodzaju podsumowaniem tych badań jest popularnie ujęty artykuł o

grzybach Tatr w zbiorowym opracowaniu przyrody Tatrzańskiego Parku Narodowego (1962). Kilkanaście lat później (1975) A. Nespiak ogłosił niewielki spis grzybów zebranych w niższych położeniach wschodniej (wapiennej) części Tatr.

Przy tatrzańskich publikacjach A. Nespiaka wspomnieć należy o dwóch pracach dotyczących mikroflory jaskiń Tatr i Sudetów. Ogłoszone zostały prawie jednocześnie (1970); w jednej z nich, opracowanej z Natalią Balicką i Heleną Furgal, porównano całą dostępną metodami mikrobiologicznymi florę z dwóch badanych obiektów, druga, ogłoszona drukiem w Szwajcarii przez samego Nespiaka, dotyczy tylko grzybów mikroskopowych. Badania te wykazały istnienie istotnych różnic biologicznych między florą jaskiń tatrzańskich i dolnośląskich.

Wracając do omawiania prac fizjograficzno-systematycznych A. Nespiaka dotyczących grzybów wyższych, wymienić należy jeszcze krótką, lecz zawierającą kilka rzadkich gatunków listę grzybów zamieszczoną w materiałach wycieczki odbytej podczas sesji Międzynarodowego Towarzystwa Fitosocjologicznego w 1963 r. Trasa, z której pochodziły ogłoszone materiały, biegła m.in. przez Puszcę Kampinoską, Białowieską i Augustowską.

Kilka jego prac fizjograficznych i systematycznych dotyczy terenów leżących poza granicami naszego kraju. Jest to przede wszystkim obszerny spis zawierający 266 gatunków grzybów wyższych, zebranych w Górach Wezerskich podczas pobytu w RFN w lecie 1965 r. W zbliżonym czasie zbierał także grzyby na dwudniowej wycieczce do planowanych rezerwatów w Górach Harcu (okręg Osterrode); wykaz ich podał w osobnym doniesieniu (1966). Wreszcie pobyt w Szwajcarii w 1967 r. zaowocował dwoma doniesieniami o nowo opisanym (wspólnie z Meinhardem Moserem i Helmutem Schwöbele) gatunku *Cortinarius ionosmus* (1969, 1970).

Niewątpliwie najważniejszą pozycją w tej grupie publikacji A. Nespiaka jest dwutomowe opracowanie rodzaju *Cortinarius* w serii „Flora grzybów Polski” (1975, 1981). Jest to owoc jego dwudziestoletniej pracy. W obu tomach zestawil opisy ponad 470 gatunków oraz licznych odmian i form (praktycznie prawie wszystkich taksonów opisanych z Europy) wraz z informacjami o składzie chemicznym owocników poszczególnych gatunków, ich występowaniu, powiązaniach z taksonami pokrewnymi itd. Oprócz wyczerpującego przedstawienia poglądów innych autorów na systematykę tego wyjątkowo trudnego, krytycznego rodzaju, podał także własne koncepcje dotyczące odmiennego ujęcia niektórych taksonów (kilka nowych kombinacji, trzy formy i sześć nowo wyróżnionych sekcji). Zarówno zalety tego dzieła, jak i drobne usterki (np. zbyt mało informacji o występowaniu poszczególnych gatunków grzybów w naszym kraju) wymagają szczegółowej, fachowej recenzji; w każdym razie jest pewne, że dwa tomy poświęcone rodzajowi *Cortinarius* stanowią nowoczesną syntezę naszej wiedzy o tym rodzaju sprawiającym wyjątkowe trudności przy oznaczaniu. W ostatnich latach życia A. Nespiak przystąpił do opracowania rodzaju *Inocybe* w tej samej serii wydawniczej.

Publikacje zawierające obserwacje nad udziałem grzybów wyższych w zespo-

lach roślin naczyniowych stanowią w dorobku A. Nespiaka ważną grupę. Dużą pomoc i impuls do podjęcia tych badań zawdzięczał bliskim kontaktom z prof. Władysławem Matuszkiewiczem, z którym związany był przyjaźnią jeszcze z czasów gimnazjalnych. Zainteresowanie i dobre przygotowanie w zakresie fitosocjologii widać już w pierwszych jego pracach dotyczących mikotrofizmu roślin, które zawsze zaliczał do dokładnie określonych fitosocjologicznie zbiorowisk.

Pierwszymi jego publikacjami, poświęconymi wyłącznie fitosocjologii grzybów, była rozprawa habilitacyjna (1959) poprzedzona doniesieniem wstępnym (1955). Dotyczyła ona, jak już wspomniano, występowania grzybów kapeluszowych w zespołach leśnych Białowieskiego Parku Narodowego. Praca ta, pionierska w naszej literaturze, wykonana jest wzorowo; stanowiła ona (i stanowi do dziś) doskonały wzór wszechstronnego i metodycznego opracowania z tej dziedziny. Zapoczątkowany w niej kierunek badań został później podjęty w innych naszych pracowniach botanicznych, czego rezultatem są liczne publikacje mikosocjologiczne wykonywane przez młodszych badaczy w różnych częściach kraju.

Pobyty A. Nespiaka w pracowni wybitnego fitosocjologa Reinholda Tüxena dał w wyniku wartościową publikację (współautorzy: Tüxen i Jahn), w której zawarte są obserwacje nad udziałem grzybów w poszczególnych typach drzewostanów bukowych Gór Wezerskich (1967). Ostatnią w jego dorobku pracą z tej dziedziny jest studium nad udziałem grzybów kapeluszowych w różnych podzespołach *Piceetum hercynicum* w Karkonoszach (1971). Swoje przemyślenia problemów związanych z tego typu badaniami zawarł w kilku artykułach popularnych w polskich i obcych czasopismach (1958, 1962, 1968, 1970).

Zupełnie inną stronę zagadnienia roli grzybów w zespołach leśnych omawiają dwie prace wykonane przez A. Nespiaka przy udziale innych botaników (1975, ms.). Dotyczą one tzw. produktywności grzybów w jednym z rezerwatów leśnych Puszczy Kampinoskiej. W pierwszej z nich poruszane są tylko sprawy metodyczne, szczególnie trudne w tego typu badaniach i wciąż budzące długotrwałe dyskusje. Wypracowaną i ogłoszoną wspólnie z W. Matuszkiewiczem oryginalną metodę określania retencji masy organicznej grzybni w naturalnych zespołach zastosował A. Nespiak w praktyce, prowadząc wraz z zespołem swoich wrocławskich współpracowników pięcioletnie badania terenowe, których wyniki oddał do druku krótko przed swoją śmiercią.

Wśród nielicznych jego prac typowo fitopatologicznych wyróżnia się opracowanie grzybów infekujących podstawę źdźbła zbóż na Dolnym Śląsku (1963). Andrzej Nespiak starał się wyizolować wszystkie grzyby biorące udział w procesie chorobowym i wyjaśnić ich rolę i znaczenie. Uzyskane wyniki były bardzo interesujące: za główną przyczynę obumierania roślin uznał raczej gatunki z rodzaju *Fusarium*, natomiast uważane powszechnie za najgroźniejsze dla zbóż patogeny, *Ophiobolus graminis* i *Cercospora herpotrichoides*, nie miały tu większego znaczenia. W tym miejscu wspomnieć też należy o dwóch podręcznikach ochrony roślin rolniczych (jeden o trzech wydaniach), w których A. Nespiak opracował rozdziały omawiające choroby roślin.

Chemizm grzybów i wydzielanych przez nie substancji był także obiektem zainteresowania A. Nespiaka. Zagadnienia te wiązały się zarówno z jego badaniami taksonomicznymi nad trudnymi, krytycznymi rodzajami (chromatografia związków występujących w owocnikach przedstawicieli rodzaju *Cortinarius*; związki azulenowe w grzybach z rodzaju *Lactarius*), jak i z próbami zastosowania metabolitów niektórych grzybów jako substancji fungistatycznych (działanie fungistatyczne glebowych grzybów z Węgier; wpływ metabolitów *Myrothecium roridum* na mikroflorę nasion niektórych roślin uprawnych i na niektóre grzyby pasożytnicze; badania nad chemizmem myrotecyny). Wreszcie znaczny jest udział A. Nespiaka jako współautora trzech publikacji naukowych i trzech patentów, podających sposób zastosowania grzybów do syntezy niektórych związków organicznych, w tym także leków. Na szczególną uwagę zasługuje tu opracowanie – w kilku artykułach – składu chemicznego i zastosowania metabolitów *Myrothecium roridum*. Wyniki tych badań zostały natychmiast rozwinięte przez zespół chemików szwajcarskich z koncernu Sandoz i weszły jako trwałe dorobek nauki polskiej do zbiorowego opracowania antybiotyków. Wreszcie do tej grupy tematycznej należy zaliczyć jego nieopublikowane prace nad zastosowaniem niektórych szczepów drożdży oraz innych grzybów glebowych do procesu utleniania związków steroidowych. Prawie wszystkie z wymienionych tu badań były prowadzone przez A. Nespiaka w ścisłej współpracy z Zakładem Chemii Ogólnej Akademii Rolniczej we Wrocławiu.

Ostatnia grupa publikacji dotyczy grzybów niebezpiecznych dla człowieka. Jeszcze w początkach swej pracy naukowej, podczas pobytu w Warszawie, został zaproszony przez A. Skirgiełło do badań nad rozpoznaniem grzybów powodujących masowe zatrucia ludności. Udało im się wówczas zidentyfikować sprawcę tych zatruc jako *Cortinarius (Dermocybe) orellanus* (dwie publikacje z A. Skirgiełło, 1957, 1958).

W okresie pracy w Akademii Medycznej we Wrocławiu A. Nespiak nawiązał ścisłe kontakty z Kliniką Dermatologiczną tej uczelni. Pomagał tam w organizowaniu Pracowni Mikologii, zaznajamiał pracowników naukowych Kliniki ze specyfiką badań patogenów grzybowych, zawsze był cenionym i często wykorzystywanym konsultantem w zakresie diagnostyki grzybów chorobotwórczych dla ludzi. Współpraca ta uwidoczniła się m.in. w podejmowanych razem próbach wykrycia i wypróbowania nowych związków chemicznych przydatnych przy leczeniu grzybic (1972, 1979, 1980). Prof. Nespiak był też konsultantem i recenzentem pracy doktorskiej Eugeniusza Barana z Kliniki Dermatologicznej specjalizującego się w mikozach. Częste były jego kontakty naukowe z lekarzami innych specjalności, szczególnie z chirurgami i farmaceutami.

Zainteresowania i uzdolnienia A. Nespiaka przejawiały się nie tylko w opisanej wyżej, wielokierunkowej działalności naukowej. Będąc jeszcze w Częstochowie ukończył tam średnią szkołę muzyczną. Był zamilowanym znawcą Tatr pokonującym (wspólnie z Krzeptowskim z Pięciu Stawów) trudne wejścia wysokogórskie.

W późniejszym okresie życia coraz bardziej pochłaniały go filozoficzne aspekty przyrodoznawstwa, czemu dał wyraz m.in. w cyklu wykładów „Środowisko przyrodnicze, cywilizacja, człowiek” w Duszpasterstwie Akademickim kościoła oo. Dominikanów we Wrocławiu, gdzie serdecznie przyjaźnił się z o. Władysławem Paździorem. To harmonijne połączenie w jego osobowości różnorodnych uzdolnień i zainteresowań tak ujmuje jego przyjaciel i towarzysz badań, prof. Roman Pachlewski: „Sylwetkę Andrzeja widzę zawsze na tle Tatr. – Niezapomniane są chwile spędzone z Nim w czasie naszych peregrynacji naukowych szlakami górskimi. Jak dziś widzę Go schylającego się, ażeby zebrać jakiś ciekawy okaz owocnika grzybowego; ten jego charakterystyczny – miękki i delikatny ruch, kiedy podejmował owocnik i przyglądał mu się z nie dającą się ukryć pasją mikologa i znawcy piękna. Ale są również wspomnienia z zakamarków pracowni wrocławskiej, kiedy odrywając się od mikroskopu lub książek podejmował z nami niekończące się dyskusje nad pięknem i celem życia”.

Prof. Andrzej Nespiak był człowiekiem wielkiej wartości, a przy tym wyjątkowej skromności i kultury. Zapisał się w naszej pamięci jako człowiek delikatnego usposobienia, zawsze taktowny i uprzejmy, o ujmującym sposobie bycia, pełen życzliwości dla innych. Na pierwszy plan wybijał się jego ludzki stosunek do potrzebujących rady lub pomocy. Potrafił ujrzeć początkującego mikologa zarówno w kontekście jego zmagania w rozwiązywaniu trudnych problemów, jak też i potencjalnych możliwości wynikających z predyspozycji danej osoby. Chętnie udzielał nawet elementarnych wskazówek nie wywołując zażenowania pytającego. Odnosiło się wrażenie, że w służeniu innym widział też swoje powołanie. Odnaczał się dużą wrażliwością na wszelkie przejawy zła i nieprawości. Umiał patrzeć syntetycznie i właściwie widzieć priorytety ważności w podejmowanych zadaniach. Dla pracowników i studentów był nauczycielem wyrozumiałym, cierpliwym i łagodnym, chociaż wymagającym, pociągającym wszystkich zaletami swego charakteru oraz wszechstronną, głęboką wiedzą.

SPIS PUBLIKACJI ANDRZEJA NESPIAKA

Prace naukowo-badawcze

1953. Badanie mykotrofizmu roślinności alpejskiej ponad granicą kosodrzewiny w granitowych Tatrach (Mycotrophy of the alpine vegetation of the Tatra Mountains). *Acta Soc. Bot. Pol.* 22: 97-125.
- (T. Dominik, A. Nespiak) Badanie mykotrofizmu zespołów roślinnych krainy kosodrzewiny w granitowych Tatrach (Untersuchungen über den Mykotrophismus der Pflanzenassoziationen im Krumbolzkiefergebiet des Hohen Tatra-Gebirge). *Ibid.* 22: 753-769.
1954. (T. Dominik, A. Nespiak, R. Pachlewski) Badanie mykotrofizmu roślinności na skałkach wapiennych w Tatrach (Untersuchungen über den Mykotrophismus der Pflanzenassoziationen der Kalkfelsen im Tatragebirge). *Ibid.* 23: 471-485.
- (T. Dominik, A. Nespiak, R. Pachlewski) Badanie mykotrofizmu zespołów roś-

- linnych regla górnego w Tatrach (Untersuchungen über den Mykotrophismus der Pflanzenassoziationen der höchsten Teile der Fichtenwälder im Tatragebirge). *Ibid.* 23: 487-504.
1956. Grzyby kapeluszowe w zespólach leśnych Puszczy Białowieckiej (Komunikat wstępny) (Les champignons à chapeau dans les associations forestières de Białowieża. L'étude préliminaire). *Fragm. Flor. Geobot.* 2(2): 134-145.
1957. (A. Skirgiello, A. Nespiak, S. Grzymala) Erfahrungen mit *Dermocybe orellana* (Fr.) in Polen. *Z. Pilzk.* 23: 138-142.
1958. (A. Skirgiello, A. Nespiak) *Cortinarius (Dermocybe) orellanus* Fr. non Quél. – przyczyną licznych zatrąć grzybowych w Polsce w latach 1952-55 (*Cortinarius (Dermocybe) orellanus* – cause d'intoxications fongiques en Pologne en 1952-55). *Acta Soc. Bot. Pol.* 27: 215-220, 1 tabl.
1959. Studia nad udziałem grzybów kapeluszowych w zespólach leśnych na terenie Białowieckiego Parku Narodowego (The investigations on the character of the correlations between the higher fungi and wood associations in the National Park of Białowieża). *Monogr. Bot.* 8: 3-141.
1960. Niektóre *Hymenomycetes* z okolic Jasła i Krosna ze szczególnym uwzględnieniem rodzaju *Cortinarius* (Quelques Hymenomycètes et en premier lieu celle de Cortinaires recueillis aux environs de Jasło et Krosno). *Ibid.* 10(2): 79-101.
- (S. Domański, B. Gumińska, M. Lisiewska, A. Nespiak, A. Skirgiello, W. Truszkowska) Mikoflora Bieszczadów Zachodnich (Wetlina 1958) (Mycoflore des Bieszczady Occidentales, Wetlina 1958). *Ibid.* 10(2): 159-237.
1961. Notatki mikologiczne z Tatr (Notes mycologiques de Tatra). *Fragm. Flor. Geobot.* 6: 709-724.
- (M. Kocór, A. Nespiak, A. Siewiński) *Myrothecium roridum* Tode metabolites. I. Myrothecin. *Bull. Acad. Pol. Sci., sér. sci. chim.* 9: 207-211.
- (A. Nespiak, M. Kocór, A. Siewiński) Antibiotic properties of mycelium and metabolites of *Myrothecium roridum* Tode. *Nature (London)* 192(4798): 138-139.
- (A. Nespiak, J. Vörös) Magyarországi talajgombák fungisztatikus hatásának vizsgálata (Study on the fungistatic effect of Hungarian soil inhabiting fungi). *Agrokémia és Talajtan* 10: 145-154.
- Research on mycotrophism of the Alpine vegetation in the granite parts of the Tatra Mountains over the limit of *Pinus mughus*. *Centr. Inst. Inform. Nauk.-techn. i Ekon., Warszawa*, 22 ss. [tłum. art. z 1953 r.].
1962. Notatki mikologiczne z Tatr. II. (Notes mycologiques de Tatra. II). *Fragm. Flor. Geobot.* 8: 215-225.
- Observations sur les champignons à chapeau dans les associations forestières en Pologne. *Vegetatio* 11: 71-74.
1963. (A. Nespiak, M. Kocór, A. Siewiński) Wpływ metabolitów grzyba *Myrothecium roridum* na mikroflorę oraz zdolność kiełkowania nasion niektórych roślin uprawnych (The antibiotic effect of *Myrothecium roridum* metabolites on the microflora and germination ability of seeds of some cultivated plants). *Zesz. Nauk. WSR Wrocław* 49: 11-17, 3 nlb.
- Obserwacje nad występowaniem grzybów infekujących podstawę źdźbła zbóż na terenie Dolnego Śląska (Fungi isolated from the culm bases of cereals in Lower Silesia). *Acta Agrobot.* 14: 131-155.
- (S. Domański, B. Gumińska, M. Lisiewska, A. Nespiak, A. Skirgiello, W. Truszkowska) Mikoflora Bieszczadów Zach. II (Mycoflora of West Bieszczady. II). *Monogr. Bot.* 15: 3-75.
1964. (T. Dominik, A. Nespiak, R. Pachlewski) Investigations on mycotrophy of plant associations of the upper timber zone in the Tatra. *Centr. Inst. for Scient., Techn. and Econ. Inf., Warsaw*, 13 ss., 5 tabl. [tłum. art. z 1954 r.].
1966. Über einige interessante Pilzarten in Nord-Ostpolen. *Mat. Zakł. Fitosoc. Stos. UW (Warszawa-Białowieża)* 6: 135-143.

- Mykologische Notizen aus dem „Hainholz“ und „Beierstein“, geplante Naturschutzgebiete im Landkreis Osterode / Harz. Westfälische Pilzbriefe 6: 21-27.
- (T. Dominik, A. Nespiak) Investigations on the mycotrophy of plant associations in the dwarf mountain pine zone of the High Tatra. Centr. Inst. for Scient., Tech. Econ. Inf., Warsaw, 12 ss., 3 tabl. [tłum. art. z 1953 r.].
- (T. Dominik, A. Nespiak, R. Pachlewski) Investigations on the mycotrophy of vegetal associations on calcareous rocks in the Tatra Mts. Centr. Inst. for Scient. Techn. Econ. Inf., Warsaw, 11 ss., 3 tabl. [tłum. art. z 1954 r.].
- 1967. (S. Domański, B. Gumińska, M. Lisiewska, A. Nespiak, A. Skirgielło, W. Truszkowska) Mikoflora Bieszczadów Zachodnich. III (Mycoflora of West Bieszczady. III). Acta Mycol. 3: 63-114.
- (H. Jahn, A. Nespiak, R. Tüxen) Pilzsoziologische Untersuchungen in Buchenwäldern (*Carici-Fagetum*, *Melico-Fagetum* und *Luzulo-Fagetum*) des Wesergebirges. Mitt. Flor.-Soziolog. Arbeitsgem., N.F. 11-12: 159-197.
- 1968. Grzyby wyższe lasów bukowych wzgórz nad Wezerą w Niemieckiej Republice Federalnej (Les champignons à chapeau des bois des hêtres des collines au bord de la Weser en Allemagne Occidentale). Acta Mycol. 4: 93-130.
- 1969. (J. Dmochowska, A. Siewiński, A. Nespiak) Microbial transformation. I. Microbial transformation of androstenedione and testosterone by *Rhodotorula mucilaginosa* (Jörg.) Harrison. Bull. Acad. Pol. Sci., sér. sci. biol. 17(2): 133-136.
- (A. Nespiak, W. Peczyńska, A. Siewiński) Microbial transformations II. Reduction of androstene-5-3 β -ol-17-one by *Rhodotorula* strains. Arch. Immunol. Ther. Exp. 17: 443-446.
- (M. Moser, A. Nespiak, H. Schwöbel) *Cortinarius ionosmus* sp. nov., ein neuer Schleierling aus der Untergattung *Telamonia* (Fr.) Loud. mit starkem Veilchengengeruch. Z. Pilzk. 35: 35-40.
- 1970. (N. Balicka, A. Nespiak, H. Furgal) Microflora of some caves in the Tatra and Lower Silesian mountains. Pol. Journ. Soil Sci. 3(2): 33-40.
- Quelques observations sur les champignons isolés de l'intérieur des grottes polonaises dans les montagnes Tatras et Sudètes. Schweiz. Z. Pilzk. 48: 107-110.
- *Cortinarius ionosmus* - der neue Fundort eines Schleierlings. Ibid. 48: 145-146.
- 1971. Grzyby wyższe regla górnego w Karconoszach (Die Pilze in den *Piceetum hercynicum* in Karconosze). Act Mycol. 7: 87-98.
- 1973. (A. Nespiak, A. Nocolak, A. Siewiński) Bemerkungen über fluoreszierende Stoffe der Schleierlinge und ihre Auswertung für die Systematik. Ibid. 9: 205-216.
- 1975. Zaslónak I (*Cortinarius* I). Flora polska, Grzyby t. 7. PWN, Warszawa-Kraków, 276 ss., 21 tabl.
- Einige interessante Pilze aus dem Kalkgebiet der Polnischen Tatra. Schweiz. Z. Pilzk. 53: 169-173.
- (A. Nespiak, E. Baran, B. Walów) Fungistatic action of *Myrothecium verrucaria* Tode metabolites on fungi genera *Trichophyton*, *Candida* and *Rhodotorula*. Pamiętnik III Symp. mikol. Pol. Tow. Dermat. (1972), s. 175-179.
- (A. Nespiak, W. Matuszkiewicz, J. Biegus) Próba ilościowego oznaczania retencji masy organicznej w strzępkach grzybni w glebach zbiorowisk leśnych (na przykładzie rezerwatu „Grabowy” w Puszczy Kampinoskiej) (An attempt at quantitative determination of organic mass retention in the fimbriae of mycelia of forests soils (based on results from the „Grabowy” reserve in the Kampinos Forest). Wiad. Ekol. 21(I): 18-26.
- (A. Nespiak, A. Nocolak) Recherches sur les substances fluorescentes de *Cortinarius infractus* Fr. Bull. Tr. Soc. Mycol. Fr. 91: 546.
- 1977. (J. Dmochowska, A. Nespiak, E. Nowak, A. Siewiński) Transformacje mikrobiologiczne. VIII. Badanie możliwości wybranych gatunków grzybów do redukcji seko-

- dionu i etylosekodionu (Microbiological transformations. VIII. – Studies of the capability of selected species of fungi to reduce of secodione and ethylosecodione). Acta Mycol. 13: 85-97.
- (A. Nespiak, A. Rymkiewicz) Próby wykorzystania reakcji odczynnika EP na obecność związków azulenowych w grzybach z rodzaju *Lactarius* do celów taksonomii (Attempts at utilization of the EP reagent for testing the occurrence of azulene compounds in genus *Lactarius* fungi, for taxonomic purposes). Ibid. 13: 263-270.
1979. (R. Witek, A. Kubis, A. Nespiak, E. Baran) Über die fungistatische Wirkung einiger aliphatischer Amine. Mycosen 22: 352-358.
1980. (E. Baran, R. Witek, A. Nespiak, A. Kubis) O działaniu dwuetanoloaminy na dermatofity i drożdżaki (On the action of diethanolamine on dermatophytes and yeasts). Prz. Derm. 67: 289-291.
- (E. Baran, R. Witek, A. Kubis, A. Nespiak) Badania nad przeciwgrzybiczym działaniem maści z dwuetanoloaminą w porównaniu z maścią mykodermina (Investigations on the antimycotic effect of ointment with diethanolamine compared with the ointment mykodermina). Ibid. 67: 293-300.
1981. Zaslona II *Cortinarius* II. Flora polska, Grzyby, t. 14. PWN, Warszawa-Kraków, 220 ss., 13 tabl.
1982. (A. Nespiak, A. Zabza, M. Kusiak) Bioanalogs of juvenile hormones and intestine mycoflora of some insects. Acta Mycol. 18: 61-69.
- ms. (A. Nespiak, A. Noculak, A. Rymkiewicz, J. Serwatka) Studies of fungi productivity in forest communities of Kampinos National Park. Phytocoenosis (w druku).
- ms. Strzępiak *Inocybe*. Flora polska, Grzyby. PWN, Warszawa-Kraków (w druku).

Referaty, artykuły popularnonaukowe, sprawozdania, recenzje

1955. Współzycie drzew owocowych z grzybami. Prz. Ogr. 32(1): 4-6.
1958. O potrzebie badań mykosocjologicznych w Polsce. Kosmos (Warszawa) ser. A, 7: 509-515.
- Trucizna pod barwnymi kapeluszami. Żyjmy dłużej 1(3): 20-21.
  - Grzybobranie. Ibid. 1(4): 21, 32.
1959. Smażenie i pstrzenie. Słowo Polskie (Wrocław) 15(88): 4.
- Jeszcze o hubie. Ibid. 15 (90): 3.
  - „Kwiaty” leśne. Ibid. 15 (92): 3.
  - Pieczarki. Ibid. 15 (124): 3.
  - Grzyby domowe. Ibid. 15 (134): 3.
  - Czy grzyby są pokarmem pożywnym? Ibid. 15 (150): 6.
  - Dlaczego borowiki nie rosną w piwnicy? Ibid. 15 (156): 3.
  - Borowiki. Ibid. 15 (168): 5.
  - Muchomor. Ibid. 15 (175): 3.
  - Grzyby jadalne podobne do muchomorów. Ibid. 15 (180): 5.
  - Bądźmy ostrożni przy zbiorze grzybów. Ibid. 15 (205): 3.
1960. Observations sur les champignons à chapeau dans les associations forestières en Pologne. (W:) Druhý Sjezd Evropských Mykologů, Československo 1960, s. 18-19.
1961. (recenzja) A. Skirgelle: Flora polska... Grzyby, Boletales. Wszechświat 1961: 154.
1962. Grzyby. (W:) Tatrzański Park Narodowy. Zakł. Ochr. Przyr. PAN, wyd. popularnonauk. 21, s. 317-326.
1965. Kierunki badań naukowych Instytutu Botaniki Stosowanej Politechniki Związkowej w Zürichu. Spraw. Wrocł. Tow. Nauk. B, 19(1964): 86.
1966. Nowe kierunki systematyki grzybów. Wiad. Bot. 10: 25-36.
- (W. Truszkowska, A. Nespiak, S. Domański) Puszcza Białowiecka Forest. (W:) Guide, Quatrième Congrès des Mycologues Européens, Warszawa, s. 42-52 (także wersja franc., niem., ros.).

- Route: Kraków - Zakopane. Ibid. s. 80-82.
- Tatrzński National Park. Ibid. s. 82-89.
- (A. Nespiak, B. Gumińska) Route: Zakopane-Szczawnica-Zakopane. Ibid. s. 90-91.
- 1968. Krytyczne uwagi o socjologii grzybów. Wiad. Bot. 12: 93-104.
- Grzyby. (W:) Park Narodowy w Puszczy Białowieskiej. PWRiL, Warszawa, s. 91-102.
- 1969. Zastosowanie chromatografii cienkowarstwowej w systematyce grzybów kapeluszowych. Spraw. z Symp. Sekcji Mykol. PTB, Wrocław, s. 3-6.
- 1970. A gombacönológia érdekes jellegzetességéi (Interessante Probleme der Pilzsoziologie). Mikológiai Közlemények 1970 (1):9-15.
- Grzyby i grzybobranie w Puszczy Białowieskiej. Wszystko o Białowieży, nr 6. Wyd. Woj. Ośr. Inf. Turyst. Białystok-Białowieża, 36 ss.
- 1975. Uwagi o systematyce grzybów w świetle badań chemotaksonomicznych. (W:) Mat. z Ogólnopol. Symp. Mikol. Lublin 1974, s. 14-18.
- Metody ilościowego określania retencji biomasy w strzępkach grzybni w biocenozach leśnych. Ibid. s. 44.
- Zakład Botaniki. (W:) Akademia Medyczna we Wrocławiu 1970-1975, I (3): 417-418.
- 1977. (recenzja) J. A. Czyżewski: Choroby i szkodniki roślin ozdobnych. Wiad. Bot. 21: 69-70.
- (A. Nespiak, A. Noculak, A. Rymkiewicz, J. Serwatka) Studies on fungi productivity in forest communities of Kampinos National Park. II Int. Mycol. Congr. Tampa 1977, Abstracts 2: 473.
- Badania flory polskiej grzybów w świetle nowej taksonomii *Agaricales*. Wiad. Bot. 21: 185-188.
- 1978. Aktualne problemy chemotaksonomii grzybów. (W:) Chemotaksonomia w mikologii i lichenologii, Mat. Symp. Łódź-Smardzewice, Łódź, s. 33-34.
- Uwagi o systematyce grzybów z rodzaju *Cortinarius* Fr. Ibid. s. 35.
- Suggestions for systematising of the genus *Cortinarius*. (w:) Abstracts VII Congr. Eur. Mycol. (Budapest)
- (A. Nespiak, L. Rakoczy, A. Skirgiello) Międzynarodowy Kongres Mikologiczny (Tampa, Floryda 1977). Wiad. Bot. 22: 211-214.
- 1980. O roli grzybów w środowisku naturalnym człowieka. Zesz. Nauk. Akad. Wych. Fiz. Kraków 22: 113-114.
- 1981. Zakład Biologii i Botaniki Farmaceutycznej. (W:) Akademia Medyczna we Wrocławiu 1975-1980, II(4): 439-440.
- 1983. (M. Ławrynowicz, A. Nespiak) Grzyby jako element atrakcyjności terenów rekreacyjnych (Mushrooms as an element of attraction in the recreation areas). Acta Univ. Lodz., Folia zoöl. 1: 35-50.
- ms. Znaczenie grzybów jako komponentów naturalnego środowiska człowieka. Zesz. Nauk. Akad. Wych. Fiz. Wrocław (w druku).
- ms. Grzyby wyższe Karkonoszy. (W:) Karkonoski Park Narodowy (w druku).
- ms. (A. Nespiak, P. Michalewicz) Grzyby Puszczy Białowieskiej. (w:) Monografia Puszczy Białowieskiej. (w druku).
- ms. (tłumaczenie) B. Hennig: Kieszonkowy atlas grzybów. PWRiL (w druku).

Podręczniki

- 1964. (A. Nespiak, M. Goos, C. Kania) Atlas chorób i szkodników zbior i kukurydzy. (Wg oryg. węg.) Akadémiai Kiadó, PWRiL, Budapest, Warszawa, 207 ss.
- 1970. Atlas chorób i szkodników zbóż. (Oprac. zbior.; A. Nespiak uzupełnił w wyd. pol. część poświęconą chorobom). Państw. Wyd. Rol., PWRiL, Praga, Warszawa, 98 tabl.

1971. Wybrane działy z botaniki dla studentów Wydziału Weterynaryjnego. Skrypty WSR we Wrocławiu nr 88, Wrocław, 88 ss.
1975. (J. Opyrczałowa, A. Nespiak) Ochrona roślin rolniczych. PWRiL, Warszawa, 280 ss., 32 tabl. (na okładce kolejność nazwisk: Nespiak, Opyrczałowa).
1978. (J. Opyrczałowa, A. Nespiak) Ochrona roślin rolniczych. Wyd. II. PWRiL, Warszawa, 284 ss., 32 tabl. (na okładce kolejność nazwisk: Nespiak, Opyrczałowa).
1979. (A. Nespiak, J. Opyrczałowa) Choroby i szkodniki roślin rolniczych. PWRiL, Warszawa, 224 ss.,
1980. (J. Opyrczałowa, A. Nespiak) Ochrona roślin rolniczych. Wyd. III. PWRiL, Warszawa, 284 ss., 32 tabl.

Patenty i zgłoszenia patentowe

1970. (J. Dmochowska, A. Siewiński, A. Nespiak) Patent PRL Nr. 59682: Sposób równoczesnego otrzymywania androsteronu i epiandrosteronu.
1979. (J. Dmochowska-Gładysz, A. Nespiak, A. Siewiński) Patent PRL Nr. 102801: Sposób otrzymywania A-nor-steroidów.
1980. (A. Siewiński, A. Szewczuk, A. Nespiak) Patent PRL Nr. 107898: Sposób otrzymywania z ketonów czystych alkoholi.
- (R. Witek, A. Kubis, A. Nespiak, E. Baran, S. Krupa) Sposób wytwarzania kompleksu działającego grzybobójczo i grzybobójczo na grzyby chorobotwórcze. Biul. Urz. Pat. 1980, 8, 25 (183). (P. 212 784, P. 215 395, P. 215 396).
1981. (R. Witek, A. Kubis, A. Nespiak, E. Baran, S. Krupa) Środek grzybobójczy przeciwko grzybom gospodarczo szkodliwym. Ibid. 1981, 9, 5 (189). (P. 217 139)

Źródła: Akta osobowe w Archiwach Akademii Rolniczej i Akademii Medycznej we Wrocławiu; Słowo Polskie (Wrocław) nr 11 z 15.I.1981 (nekrolog); Acta Mycol. 17: 3, 1982 (fot.); Informacje żony, dr Danuty Nespiakowej, oraz dra Apoloniusza Rymkiewicza, prof. dr Aliny Skirgiello i dra Eugeniusza Barana; Wspomnienia A. Nespiaka z okresu pracy w inst. R. Weigla (rękopis w posiadaniu D. Nespiakowej); W. Truszkowska, 1982 Wiad. Bot. 26: 87-89; Inf. dla czł. P. T. Fit. 8: 47-49, 1983; J. Ważny, 1982, Sylwan 126(7): 79-80; M. Moser, 1981, Z. Mycol. 47: 309.

SUMMARY

Andrzej Władysław Nespiak was born on November 23, 1921 in Lwów. In the years 1941-48 he worked in the Institute for Investigation of Typhus (directed by Rudolf Weigl) in the section of vaccine production. He studied biology first at the Jagiellonian University in Cracow, and then in Wrocław where he specialized in botany. He graduated in 1950 and then worked as an assistant in the Phytopathology Laboratory of the Higher Agricultural School in Wrocław specializing in mycology under dr. Tadeusz Dominik. In 1952 he obtained the title of doctor of agricultural sciences after submitting a thesis entitled „Mycotrophism of the alpine vegetation in the granite parts of the Tatra Mountains above the limit of *Pinus mughus*”. In 1960 he became an assistant professor after submitting a work „Studies on the correlations between the higher fungi and wood associations in the Białowieża National Park” and a short time later he became the head of the Mycology Laboratory of the Higher Agricultural School in Wrocław. From September 1971 he transferred to the Medical Academy in Wrocław becoming the head of the Laboratory of Pharmaceutical Botany. In 1975 he became an associate professor. He worked abroad numerous times collaborating among others with R. Tüxen and M. Moser. He died on January 11, 1981 in Wrocław.

His investigations encompassed many subjects, he started with investigations of the mycorrhiza of plants in the Tatra Mountains (1953-54). In many physiographical papers he wrote about mushrooms

collected in various parts of Poland, and also in the Harz and Weser Mountains in the German Federal Republic (1966, 1968). The results of his long studies on fungi from the genus *Cortinarius* are contained in the series „Flora of Poland – Fungi” (1975, 1981) and the volume from the same series devoted to the genus *Inocybe* is in press. In the Polish literature his investigations on the role of higher fungi in vascular plant communities (1959) played a leading role. His numerous papers concern the chemistry of fungi and substances excreted by them, these include publications on chemical compounds in fungi from the genera *Cortinarius* (1973) and *Lactarius* (1977), elaboration of the metabolites of fungi from the genera *Rhodotorula* and *Myrothecium*, which are used for synthesis of organic compounds, including drugs (1969-79, three patents) and work on the antifungal action of certain drugs (1979, 1980). He also investigated the productivity of fungi in forest communities (1975, manuscript) and fungi infecting the base of grain stalks (1963). He has taught a group of mycologists who will continue the investigations that he started.

Professor Andrzej Nespiak was a man of high values, and exceptionally modest and cultivated. He was sensitive to all manifestations of evil and misdeeds. He always tactful, courteous and friendly; for his co-workers and students he was an understanding, patient and kind teacher, who drew them to him by the merits of his character and his many-sided deep knowledge.